

Veelening van de aardgas- en aard-
olieconcessies "Akkrum", "Leeuwarden",
"Noord-Friesland" en "Tietjerksteradeel".
=====

NOTA VAN TOELICHTING
=====

Inleiding.

De N.V. De Bataafsche Petroleum Maatschappij (B.P.M.) heeft in de jaren 1935 - 1947 hier te lande uitvoerige geofysische onderzoeken en een aantal boringen verricht naar het voorkomen van aardolie en aardgas. Sedert 1947 verricht de N.V. Nederlandse Aardolie Maatschappij (N.A.M.), voor wat betreft de opsporing en ontginning van bitumina in Nederland de rechtsoptvolgster van de B.P.M., zodanige onderzoeken in ons land.

Bleken aanvankelijk andere oliemaatschappijen geen belangstelling voor de opsporing en ontginning van bitumina in Nederland te hebben, sedert de ontdekking van het aardgasveld Slochteren in de provincie Groningen door de N.A.M. zijn, met name sedert 1962, vele andere maatschappijen ter zake actief geworden. In de provincie Friesland en het Waddengebied, waarop de ontworpen besluiten betrekking hebben, zijn door de volgende maatschappijen of hun rechtsvoorgangsters, hetzij afzonderlijk hetzij in samenwerking met elkaar, mijnbouwkundige opsporingswerkzaamheden verricht: N.A.M., Mobil Producing Netherlands Incorporated (Mobil), Chevron Oil Company of the Netherlands en Texaco Netherlands Incorporated (Chevron/Texaco), Petroland N.V., gezamenlijk met Total Marine Exploitatie Maatschappij N.V., Thetis Aardolie Maatschappij N.V., Eurafrep N.V., Corexland N.V. en Cofraland N.V. (Petroland c.s.), Placid International Oil Limited (Placid), British Petroleum Development Limited (B.P.), Gulf Oil Nederland N.V. (Gulf), The Superior Oil Company (Superior) en Amoco Netherlands Petroleum Company, gezamenlijk met Gelsenkirchener Bergwerks-A.-G. en Exploratie- en Produktiemaatschappij Dyas N.V. (Amoco c.s.).

Op de werkzaamheden, welke hebben geleid tot het aantonen van het voorkomen van bitumina in ontginbare hoeveelheden, verricht door de maatschappijen, die naar het oordeel van de ondergetekende in aanmerking komen voor een concessie tot het ontginnen van de aangetoonde delfstoffen, moge in het hiernavolgende nog nader worden teruggekomen.

Van de maatschappijen, die in Friesland en aangrenzende wateren actief zijn geweest, hebben de hieronder vermelde een aanvraag ingediend om concessie voor de ontginning van bitumina als bedoeld in artikel 2 van de Wet van 21 april 1810 (Bulletin des Lois 285) concernant les mines, les minières et les carrières, zoals aardolie en aardgas, alsmede van andere daarmede tezamen in dezelfde afzetting voorkomende delfstoffen, waarvan de samenhang met vorengenoemde bitumina haar gelijktijdige ontginning, naar het oordeel van de Minister van Economische Zaken, onvermijdelijk maakt:

N.A.M., ingediend op 13 mei 1963 en betrekking hebbend op een oppervlakte van ongeveer 621.820 hectaren, omfattende het gehele grondgebied van de provincie Friesland, de Lauwerszee, een groot deel van de Waddenzee met alle daarin gelegen, tot genoemde provincie behorende, eilanden en de aangrenzende territoriale zee;

Mobil, oorspronkelijk ingediend door Mobiloil N.V. op 20 september 1963 en betrekking hebbend op een oppervlakte van ongeveer 257.490 hectaren, omfattende de Lauwerszee, een groot deel van de Waddenzee met alle daarin gelegen, tot de provincie Friesland behorende, eilanden en de aangrenzende territoriale zee;

Chevron/Texaco, oorspronkelijk ingediend door American Overseas Petroleum Limited, namens California Asiatic Oil Company en Texaco Overseas Petroleum Company, op 26 september 1963 en 30 juni 1965 en betrekking hebbende op een oppervlakte van ongeveer 139.330 hectaren, omfattende de Lauwerszee, een deel van de Waddenzee met de daarin gelegen, tot de provincie Friesland behorende, eilanden Terschelling (gedeeltelijk), Ameland en Schiermonnikoog en de aangrenzende territoriale zee, onderscheidenlijk op een oppervlakte van ongeveer 140.600 hectaren in de gemeenten

Achtkarspelen, Baarderadeel, Doniawerstal, Gaasterland, Haskerland, Heerenveen, Hemelumer Oldeferd, Hennaarderadeel, Hindelopen, Idaarderadeel, Leeuwarden, Lemsterland, Ooststellingwerf, Opsterland, Rauwerderhem, Sloten, Smallingerland, Sneek, Staveren, Tietjerksteradeel, Utingeradeel, Weststellingwerf, Wonseradeel, Wymbritseradeel en IJlst (provincie Friesland);

B.P., namens haar ingediend door de Benzine en Petroleum Handel Maatschappij N.V. op 29 januari 1964 en betrekking hebbend op een oppervlakte van ongeveer 237.800 hectaren, omvattende de Lauwerszee, een groot deel van de Waddenzee met alle daarin gelegen, tot de provincie Friesland behorende, eilanden en de aangrenzende territoriale zee;

Gulf, ingediend op 24 maart 1964 en betrekking hebbend op dezelfde oppervlakte als waarvoor door B.P. bij de evenge-noemde door haar ingediende aanvraag concessie wordt gevraagd;

Petroland c.s., oorspronkelijk door Petroland N.V. ingediend, mede namens Société Auxiliaire de la Régie Autonome des Pétroles S.A., Compagnie Française des Pétroles S.A., Société de Participations Pétrolières S.A., Société de Recherches et d'Exploitations de Pétrole S.A., Compagnie de Participations, de Recherches et d'Exploitations Pétrolières S.A. en Compagnie Franco-Africaine de Recherches Pétrolières S.A., op 23 december 1964, 29 april 1965 en 14 december 1965 en gezamenlijk betrekking hebbend op een aaneengesloten oppervlakte van ongeveer 85.520 hectaren in de gemeenten Baarderadeel, Barradeel, Het Bildt, Bolsward, Franeker, Franekeradeel, Harlingen, Hennaarderadeel, Idaarderadeel, Leeuwarden, Leeuwarderadeel, Menaldumadeel, Smallingerland, Tietjerksteradeel en Wonseradeel (provincie Friesland), zomede in de Waddenzee en het IJsselmeer.

Hierbij zij nog aangetekend, dat N.A.M. en Mobil in een gezamenlijk schrijven van 6 december 1967 hebben verzocht dehiervorenbedoelde, door ieder van hen ingediende, aanvraag om concessie, over een oppervlakte van ongeveer 159.270 hectaren, gelegen in de gemeenten Ameland, Barradeel,

Het Bildt, Dantumadeel, Dokkum, Ferwerderadeel, Kollumerland en Nieuwkruisland, Leeuwarderadeel, Menaldumadeel, Oostdongeradeel, Schiermonnikoog, Terschelling, Tietjerksteradeel en Westdongeradeel (provincie Friesland), zomede in de Lauwerszee, de Waddenzee en de territoriale zee, te beschouwen als door hen beiden gezamenlijk gedaan, met dien verstande, dat zij ieder hun aanvraag om concessie voor het overige deel van de oppervlakte, waarvoor concessie wordt gevraagd, handhaven.

Op de als bijlage 1 bij deze nota gevoegde kaart zijn de vorenbedoelde aanvragen om concessie in beeld gebracht.

Uitgiftebeleid.

Uitgangspunt van het beleid ten aanzien van de verlening van concessies voor de ontginning van delfstoffen moet naar het gevoelen van de regering zijn, dat de overheid tot taak heeft de opsporing en ontginning te bevorderen van de zich in de ondergrond bevindende nuttige delfstoffen, die door de natuur zijn gevormd en waarover de mens dank zij wetenschappelijk en technisch vernuft ten algemene nutte kan beschikken en waarvan de opsporing en ontginning bovendien in het belang zijn van 's-lands economie. Hieruit volgt, dat een zo uitvoerige en intensief mogelijke opsporing van delfstoffen en met name van aardolie en aardgas van groot belang voor ons land moet worden geacht.

Zoals in het bovenstaande reeds is vermeld, is tot 1962 hier te lande, in het kader van de opsporing van bitumina, slechts één maatschappij, t.w. aanvankelijk de B.P.M. en later haar rechtsopvolgster de N.A.M., actief geweest. Gegeven deze omstandigheid kon het concessiebeleid, mede gezien de ruimte, welke de Mijnwet 1810 daartoe openlaat, voor wat betreft de begrenzing van de in concessie te verlenen gebieden, vrij soepel zijn. Immers bij dit beleid behoefde geen rekening te worden gehouden met de belangen van concurrerende opspoorders. Bij het bepalen van het beleid ten aanzien van de uitgifte van aardgas- en aardolieconcessies werd uitgegaan van de volgende criteria:

- a. is de delfstof, waarvoor concessie wordt gevraagd, in het aangevraagde gebied in ontginbare hoeveelheid aanwezig en
- b. mag op geologische gronden worden aangenomen, dat die delfstof ook onder het gehele aangevraagde gebied verspreid kan worden verwacht, buiten beschouwing gelaten of er een nauwe geologische samenhang bestaat tussen het aangeboorde aardgas- of aardolievoorkomen en de door middel van geofysisch onderzoek gevonden exploratieobjecten.

Het onder a vermelde criterium is niet moeilijk te hanteren. Het gaat hier om aantoningsboringen, waarvan door het Staatstoezicht op de Mijnen proces-verbaal wordt opgemaakt. De vraag of de delfstof in ontginbare hoeveelheid aanwezig is, wordt door de Rijks Geologische Dienst (voorheen Geologische Stichting) zonodig in samenwerking met het Staatstoezicht op de Mijnen, beoordeeld.

Het onder b bedoelde criterium is zuiver geologisch. Aan de hand van gegevens, verkregen uit verrichte geofysische onderzoekingen en boringen, zomede op grond van de algemene geologische kennis van het betrokken gebied werd door de Rijks Geologische Dienst nagegaan of buiten de reeds aangetoonde bituminavoorkomens nog voldoende prospectieve objecten aanwezig zijn, die een redelijke kans bieden aardolie of aardgas te bevatten.

De vorenbedoelde criteria zijn gehanteerd bij de uitgifte van de tot dusverre reeds verleende, op vrij omvangrijk oppervlakten betrekking hebbende, aardgas- en aardolieconcessies, zoals de concessies "Schoonebeek", "Rijswijk", "Groningen" en "Drenthe".

Aangezien voor Friesland en het Waddengebied door diverse maatschappijen concessie is aangevraagd en verschillende van die maatschappijen het voorkomen van bitumina in ontginbare hoeveelheid in afzonderlijke voorkomens hebben aangetoond, zal naar de mening van de ondergetekende voor wat betreft de begrenzing van de uit te geven gebieden van een ten opzichte van het tot dusverre gevoerde beleid enigszins aangepast beleid moeten worden uitgegaan. Met name

zal, waar de concurrentie in het onderhavige gebied dwingt tot concessies van beperkter omvang, het hiervoren onder b bedoelde criterium niet zonder meer kunnen worden gehanteerd.

Immers, de evenbedoelde maatschappijen hebben in Friesland en het Waddengebied, mijnbouwkundige opsporingswerkzaamheden verricht, waaraan niet onbelangrijke kosten waren verbonden. De ondergetekende is van oordeel, dat het redelijk is, dat, indien een maatschappij haar werkzaamheden met aantoning van een ontginbaar bituminavoorkomen bekroond zag en indien zij bovendien over de nodige financiële middelen en technische bekwaamheid beschikt, de door haar verrichte werkzaamheden met het verlenen van ontginningsrechten worden beloond. Zulks te meer omdat van regeeringszijde bij herhaling te kennen is gegeven, dat de vinder bij de concessieverlening een zekere prioriteit moet genieten en bovendien omdat de betrokken maatschappijen en ook anderen hierin een stimulans zullen zien de opsporingswerkzaamheden in andere gebieden voort te zetten en wellicht te intensiveren.

Bij het bepalen van de begrenzing der concessievelden in gebieden waar meerdere maatschappijen actief zijn, zoals in Friesland, dient naar de mening van de ondergetekende te worden uitgegaan van de geologische eenheid, waarin een aangetoonde accumulatie van bitumina en andere, daarmede in nauw verband staande, reeds onderkende, accumulatiemogelijkheden liggen. Aldus wordt ten aanzien van elk gebied een op de geologie gebaseerde begrenzing verkregen, die de betrokken maatschappijen ervan verzekert, dat zij, eenmaal concessie verkregen hebbende, over de ontginningsrechten beschikken van het ghele door ieder van hen aangetoonde aardgasvoorkomen, zomede van de daarmede geologisch nauw samenhangende exploratie objecten. Door zodanige begrenzing is de kans, dat twee maatschappijen eenzelfde aardgas- of aardolievoorkomen ontginnen, een situatie, die wel wordt aangeduid met de uitdrukking "twee rietjes in een glas", tot een minimum beperkt.

Het hiervoren uiteengezette beleid, dat is gericht op concessievelden van beperkter omvang, heeft tevens tot gevolg, dat die delen van de aangevraagde gebieden, waarin (nog) geen ontginbare delfstofhoudende voorkomens door middel van een boring zijn aangetoond en waarin de kansen op het aantreffen van zodanige voorkomens nog te vaag zijn, buiten de concessieverlening blijven. Deze gebieden komen, nadat de ontworpen besluiten van kracht zullen zijn geworden, weder vrij voor exploratie. Zulks is naar de mening van de ondergetekende in het belang van een zo uitgebreid en intensief mogelijke opsporing van delfstoffen. Verwacht mag worden, dat spoedig na de concessieverlening in Friesland voor de vrijgekomen gebieden aan een aantal geïnteresseerde maatschappijen vergunning tot het verrichten van boringen ingevolge de Wet opsporing delfstoffen (Stb. 1967, 258) zal kunnen worden verleend. Deze vergunningen zullen een betrekkelijk korte looptijd hebben en nopen de vergunninghouders met voortvarendheid de nodige werkzaamheden aan te vangen en uit te voeren.

Verrichte werkzaamheden.

In de inleiding is reeds een overzicht gegeven van de maatschappijen, die in Friesland en het Waddengebied mijnbouwkundige opsporingswerkzaamheden hebben verricht. Al deze maatschappijen hebben geofysische onderzoeken verricht; exploratieboringen zijn geslagen door N.A.M., Mobil, Chevron/Texaco, Petroland c.s., Placid en B.P.

De B.P.M. en later N.A.M. hebben tot de datum van indiening van de desbetreffende concessie-aanvraag (13-5-'63) in Friesland en het Waddengebied in totaal ruim 2260 gravimetrische waarnemingen en meer dan 2400 seismische metingen verricht, waaruit circa 1180 km ondergronds profiel kon worden samengesteld. Het onderzoek was gericht op de beneden permische indampingsgesteenten gelegen jong paleozoïsche aardlagen, waarin zowel in Groningen als in Drenthe reeds ontginbare hoeveelheden bitumina waren aangetroffen. In samenhang met deze onderzoeken heeft de N.A.M. tot mei 1963 vier boringen verricht, te weten te Ureterp, Ried, Sonnegaweststellingwerf en Blija-Ferwerderadeel. De drie laatstgenoemde boringen werden doorgezet tot beneden de permische indampingsgesteenten. In de boring te Ried

werden sporen van bitumina waargenomen; die te Sonnega-Weststellingwerf leverde aanwijzingen voor de aanwezigheid van bitumina in geringe hoeveelheid op; de boring te Blija-Ferwerderadeel toonde de aanwezigheid van aardgas in ontginbare hoeveelheid aan.

Na de indiening van de concessie-aanvraag door de N.A.M. heeft deze maatschappij haar opsporingswerkzaamheden in Friesland en het Waddengebied voortgezet. Door voortgezette seismische onderzoeken kon nog eens bijna 2200 km ondergronds profiel worden samengesteld. Voorts werden nog negen boringen verricht, te weten twee op Terschelling en twee op Ameland, en een in de gemeente Tietjerksteradeel onderscheidenlijk in elk der volgende plaatsen Suawoude, Ureterp en Noordbergum, zomede een in de Waddenzee, ten zuiden van Vlieland. Een der boringen op Ameland en die te Tietjerksteradeel, Suawoude en Ureterp toonden de aanwezigheid van aardgas in ontginbare hoeveelheid aan; de overige bleken droog te zijn.

Mobil was slechts kort voor de datum van indiening van haar concessie-aanvraag (20-9-'63) met het verrichten van seismische onderzoeken begonnen. Uit de grotendeels na evengenoemde datum verrichte seismische metingen, met name in het Waddengebied en Noord-Friesland, werd ruim 640 km ondergronds profiel samengesteld. De onderzoeken waren eveneens gericht op de beneden permische indampingsgesteenten gelegen jong-paleozoische aardlagen. Mobil verrichtte twee boringen en wel op de oostelijke punt van Ameland en pal ten noorden daarvan in de territoriale zee.

In beide boringen werd aardgas in ontginbare hoeveelheid aangetroffen. Mobil verrichtte voorts nog een boring gezamenlijk met Placid in de Waddenzee, ten zuiden van Terschelling.

Deze boring leverde geen resultaat op.

Chevron/Texaco, ook op zoek naar bitumina-voorkomens in jong-paleozoische aardlagen, heeft tot de datum van haar tweede concessie-aanvraag (30-6-'65) in Friesland en het Waddengebied circa 3400 seismische metingen verricht, waaruit ongeveer 2000 km ondergronds profiel werd samengesteld. In samenhang met dit onderzoek werden tot genoemde datum vier boringen verricht, t.w. twee op Ameland, een in de gemeente

Het Bildt en een in de territoriale zee, ten noorden van Schiermonnikoog. Deze boringen leverden geen resultaat op. Voorts was een boring in het gebied van Oudega-Akkrum nagenoeg voltooid; op de dag van de indiening van vorenbedoelde concessie-aanvraag toonde deze boring het voorkomen van aardgas in ontginbare hoeveelheid aan.

Na vorengenoemde datum werden de seismische onderzoeken voortgezet en konden nog eens ongeveer 540 km ondergronds profiel worden samengesteld. In het Oudega-Akkrumgebied werden nog drie boringen geslagen, waarvan een droog bleek te zijn, een sporen van bitumina opleverde en een het voorkomen van aardgas in ontginbare hoeveelheid aantoonde.

Petroland c.s. heeft na het verrichten van aeromagnetische en gravimetrische onderzoeken tot de datum van haar hierbovengenoemde concessie-aanvraag van 24-12-'65 ruim 2500 seismische metingen in Friesland verricht, waaruit ongeveer 1430 km ondergronds profiel kon worden samengesteld. Het onderzoek was voornamelijk gericht op de jong-mesozoische aardlagen. Tot genoemde datum werden in samenhang met de seismische onderzoeken vijf boringen verricht, t.w. in de omgeving van Kruiswerd, Franeker, Pingjum, Warga en Nijega. Vier van deze boringen toonden het voorkomen van aardgas in ontginbare hoeveelheid aan; een boring, t.w. die bij Pingjum, bleek droog. Voorts was op bedoelde datum een boring te Eernewoude nog draaiende. Op 21 december 1965 bleek met deze boring eveneens aardgas in ontginbare hoeveelheid te zijn aangetoond.

Het seismisch onderzoek werd voortgezet. Hieruit kon nog eens circa 430 km ondergronds profiel worden samengesteld.

Het komt de ondergetekende irrelevant voor hier nog in te gaan op de gravimetrische en seismische onderzoeken, in Friesland en het Waddengebied verricht door maatschappijen, die aldaar geen boringen hebben geslagen. Daarom moge worden volstaan met het vermelden van twee door Placid verrichte boringen in de Waddenzee, ten west-zuidwesten van Harlingen, onderscheidenlijk ten west-noordwesten van Surich, alsmede een boring door B.P. op Ameland geslagen, welke boringen overigens geen resultaat hebben opgeleverd.

Bezwaar- en verweerschriften.

Verschillende van de oliemaatschappijen, die in de opsporing en ontginning van aardolie en aardgas in ons land geïnteresseerd zijn, hebben - vaak over en weer - bezwaren tegen de onderscheiden concessie-aanvragen ingediend, terwijl de aanvragers in verweerschriften van hun zienswijze met betrekking tot de ingebrachte bezwaren hebben doen blijken.

Zo is tegen de concessie-aanvraag van de N.A.M. vrij algemeen het bezwaar naar voren gebracht, dat het verrichte opsporingswerk en met name de gedane aantoningsboringen de verlening van concessie voor het gehele aangevraagde gebied niet wettigt. Gesteld wordt, dat met geofysisch onderzoek de aanwezigheid van delfstoffen niet kan worden aangetoond, doch dat zulks slechts met de boorbeitel kan geschieden. De door de N.A.M. verrichte aantoningsboringen hebben slechts onderling gescheiden bituminahoudende accumulaties van betrekkelijk geringe omvang aangetoond en zeker niet de aanwezigheid van aardolie en aardgas in de ondergrond van de gehele provincie Friesland en van het Waddengebied. Verlening van concessie voor het gehele door de N.A.M. aangevraagde gebied zou, aldus de bezwaarden, betekenen, dat aan deze maatschappij in feite een exploratie- en exploitatiemonopolie voor het desbetreffende gebied wordt verleend, hetgeen in strijd zou zijn met de economische belangen van het land. Bovendien, zo wordt betoogd, zou verlening van een concessie van zodanige omvang en zulk een willekeurige begrenzing in strijd zijn met de strekking van de Mijnwet 1810.

De N.A.M. stelt daartegenover, dat nergens is voorgescreven het aantal en de hoedanigheid van aantoningen, vereist voor het aanvragen van concessie. Voorts voert zij aan, dat nergens wordt aangegeven hoe groot of hoe beperkt een concessie-gebied moet zijn. De omvang van een concessieveld wordt bij Koninklijk besluit bepaald. In het verleden is nimmer geëist en kan - althans bij bitumina - redelijkerwijs ook niet worden geëist, dat de concessie-aanvrager binnen het door hem aangevraagde gebied alle denkbare voorkomens zou hebben aangetoond.

Wat betreft de begrenzing van het aangevraagde gebied stelt de N.A.M., dat door de eis een concessie-aanvraag in te dienen bij gedeputeerde staten van de betrokken provincie, een niet geologisch begrenzingselement is ingevoerd. Ten tijde van de eerste ontdekkingen van het voorkomen van aardgas in Groningen was het voor de N.A.M. reeds bewijsbaar duidelijk, dat in Friesland dezelfde geologisch gunstige omstandigheden voorkomen, zoals het haar ook bekend was, dat deze omstandigheden zich niet tot Friesland beperken, maar zich integendeel ook voordoen buiten die provincie in gebieden, waar nog geen aantoningsboringen zijn verricht. Aldus is volgens de N.A.M. om administratieve redenen in plaats van een te groot gebied veeleer een te klein gebied aangevraagd.

Ten aanzien van het bezwaar, dat verlening van concessie aan de N.A.M. voor het gehele door haar aangevraagde gebied in feite een exploratie- en exploitatie-monopolie voor deze maatschappij zou opleveren, hetgeen niet in het belang van 's-lands economie zou zijn, merkt genoemde maatschappij het volgende op. Verlening van concessie houdt juist in het door de wet beoogde gevolg van verlening van exclusieve winningsrechten aan degene, die zijn jarenlange, met niet onaanzienlijke kosten gepaard gaande, opsporingswerkzaamheden gehonoreerd wil zien met de mogelijkheid van een ongestoorde ontginning. Zonder zodanige beloning zou immers, aldus de N.A.M., een ieder zich onthouden van opsporing. Zulks tot schade van de nationale economie. Gezien de bestaande - inmiddels ten aanzien van het verrichten van boringen beperkte - vrijheid van opsporing van delfstoffen was in beginsel een ieder in de gelegenheid de opsporing van delfstoffen hier te lande ter hand te nemen en op grond van verkregen resultaten een concessie-aanvraag in te dienen ter verkrijging van exclusieve winningsrechten. Geen der concurrerende maatschappijen heeft tot 1962 enige daadwerkelijke belangstelling voor de opsporing van bitumina in Nederland getoond. Eerst nadat de N.A.M. gedurende tientallen jaren de bereidheid had getoond om de aanzienlijke risico's, verbonden aan de opsporing van bitumina, op zich

te nemen en nadat een aantal spectaculaire vondsten waren gedaan, zijn anderen zich gaan interesseren voor de exploratie in ons land, daarbij profiterend van de langdurige en kostbare inspanningen van de N.A.M.

De tegen de overige hierboven genoemde aanvragen om concessie door concurrerende maatschappijen ingediende bezwaarschriften en de verweerschriften komen vrijwel alle op hetzelfde neer.

Uitgangspunt van deze bezwaarschriften is in de meeste gevallen, dat de aanvraag betrekking heeft op een gebied, waarvoor een ander ook geheel of gedeeltelijk concessie vraagt, dan wel dat men in zodanig gebied ook met geofysisch onderzoek bezig is. In het ene geval wordt gesteld, dat de aanvraag moet worden afgewezen, omdat geen aantoning heeft plaats gehad en in het andere, dat met na de datum van indiening der aanvraag gedane aantoningen geen rekening kan worden gehouden. Eveneens wordt als bezwaar aangevoerd, dat bij een vondst de betrokken maatschappij niet als vinder in de zin van artikel 16 van de Mijnwet 1810 kan worden aangemerkt, aangezien zodanige vondst slechts een bevestiging zou zijn van de gronden, waarop de bezwaarde zijn concessie-aanvraag baseert. Voorts wordt in een enkel geval nog aangevoerd, dat de aangetoonde bituminahoudende structuur kleiner is dan het aangevraagde gebied.

Tegen deze bezwaren wordt in de verweerschriften in het algemeen aangevoerd, dat uit de Mijnwet 1810 niet voortvloeit, dat een aantoning moet zijn gedaan alvorens een concurrerende aanvraag kan worden ingediend. Ten aanzien van de opvatting, dat een concurrerende maatschappij, die een aantoning heeft gedaan, niet als vinder kan worden beschouwd, stelt men onder meer, dat deze stelling geen hout snijdt, aangezien een maatschappij slechts als vinder kan worden aangemerkt ten aanzien van het specifieke voorkomen van delfstoffen, dat door middel van een boring is aangetoond en niet ten aanzien van geologische structuren, welke door middel van geofysisch onderzoek zijn gelokaliseerd en waarop nog geen boring met gunstig resultaat is verricht.

Voor wat betreft het bezwaar, dat het aangevraagde gebied groter is dan de aangetoonde structuur moge de ondergetekende erop wijzen, dat het hiervoren uiteengezette uitgiftebeleid er voor wat betreft gebieden, waarin meerdere maatschappijen aantoningen hebben verricht, in voorziet, dat de geografische begrenzing van concessievelden zal worden bepaald overeenkomstig de geologische begrenzing van de eenheid, waartoe het aangetoonde voorkomen behoort.

Ook werd nog als bezwaar naar voren gebracht, dat een aanvraag, betrekking hebbend of mede betrekking hebbend op een reeds door een ander in concessie gevraagd gebied, niet is ingediend binnen de termijn genoemd in artikel 26 van de Mijnwet 1810, te weten tot op de laatste dag van de vierde maand, gerekend van de datum van bekendmaking der oorspronkelijke aanvraag af. Hieraan wordt door betrokkene dan de conclusie verbonden, dat de desbetreffende aanvraag om die reden niet in behandeling kan worden genomen c.q. behoort te worden afgewezen.

De Inspecteur-Generaal der Mijnen sluit zich in zijn aan gedeputeerde staten van Friesland uitgebrachte adviezen aan bij vorenstaande opvatting.

Hij is van oordeel, dat de aanvragen, ingediend na de ten opzichte van de N.A.M.-aanvraag voor indiening van concurrerende aanvragen ingevolge eerdergenoemd artikel geldende termijn, als niet ontvankelijk dienen te worden aangemerkt.

Gedeputeerde staten van de provincie Friesland wijzen erop, dat de opvatting van de Inspecteur-Generaal der Mijnen zou betekenen, dat slechts de N.A.M.-aanvraag, zomede de op het Waddengebied betrekking hebbende aanvragen van Mobil en Chevron/Texaco voor behandeling in aanmerking komen en dat alle overige aanvragers in hun verzoek niet ontvankelijk behoren te worden verklaard. Genoemd college meent echter, dat ook een andere opvatting mogelijk is. De aanvraag van de N.A.M. omvat het gehele gebied van Friesland, terwijl de andere aanvragen slechts betrekking hebben op een gedeelte van dat gebied. Het college acht het waarschijnlijk, dat - daargelaten of artikel 26 van de Mijnwet 1810 tot niet-ontvankelijkverklaring zou kunnen of moeten leiden - dit

artikel doelt op aanvragen, welke betrekking hebben op een beperkt territorium. Deze gedachtengang is volgens het college moeilijk verenigbaar met de tot dusverre gevolgde methodiek, waarbij gehele provincies of belangrijke gedeelten daarvan in concessie worden gevraagd. De vraag rijst dan of de aanvraag - bij partiële verlening van een concessie - niet geacht moet worden gericht te zijn geweest op het beperkte gebied als bij de concessie verleend. Anders zou men, aldus het college, door overvragen ongewenste en onbillijke effecten kunnen teweegbrengen. Wanneer de na de ten opzichte van de N.A.M.-aanvraag voor indiening van concurrerende aanvragen geldende termijn ingediende concessie-aanvragen als niet-ontvankelijk worden beschouwd, bevredigt zulks naar de opvatting van gedeputeerde staten het rechtsgevoel niet.

De ondergetekende moge hierbij opmerken, dat uit artikel 26 van de Mijnwet 1810 voortvloeit, dat aanvragen, welke binnen de in dat artikel genoemde termijn zijn ingediend, als concurrerend moeten worden beschouwd en dienovereenkomstig dienen te worden behandeld.

De wet laat zich echter niet uit over aanvragen, die na bedoelde termijn worden ingediend. Het past naar de mening van de ondergetekende evenwel in het systeem van genoemde wet de na de in vorenaangehaald wetsartikel bedoelde termijn ingediende concessie-aanvragen, die geheel of ten dele betrekking hebben op het bij een eerder ingediende aanvraag in concessie gevraagde gebied, doch die daarmede wettelijk niet in concurrentie zijn, te beschouwen als rechtsgeldige aanvraag in de zin van artikel 22 e.v. van de Mijnwet 1810. De conclusie, dat de na vorenbedoelde termijn ingediende aanvragen om die reden als niet-ontvankelijk dienen te worden beschouwd of dien te worden afgewezen, is naar de zienswijze van de ondergetekende dan ook onjuist.

De Inspecteur-Generaal der Mijnen heeft in zijn met betrekking tot de voor Friesland en het Waddengebied ingediende aanvragen om concessie aan gedeputeerde staten van die provincie uitgebrachte advies aanbevolen slechts de aanvraag van de N.A.M. te honoreren. De overige aanvragen, ook die van andere maatschappijen, welke de aanwezigheid van bitumina in ontginbare hoeveelheid hebben aangetoond, behoren naar de mening van genoemde functionaris te worden afgewezen.

De Inspecteur-Generaal der Mijnen baseert zijn adviezen op de volgende gedachtengang. De ondergrond van het in concessie gevraagde gebied vormt in westelijke richting een voortzetting van Groningen en in noord-westelijke richting een voortzetting van Drenthe. Het aangevraagde gebied is door de B.P.M. onderscheidenlijk de N.A.M. sinds 1938 gravimetrisch en sinds 1948 seismisch onderzocht en in samenhang hiermede is een aantal boringen verricht, die de aanwezigheid van bitumina hebben aangetoond. Uit de verrichte onderzoeken kan worden geconcludeerd, dat in de ondergrond, ook buiten de enkele aangetoonde accumulaties, op meerdere plaatsen de condities gunstig zijn voor de aanwezigheid van delfstoffen. Geen der andere maatschappijen beschikt, aldus de Inspecteur-Generaal der Mijnen, over een zo diepgaande geologische kennis van Friesland als de N.A.M. De door anderen dan de N.A.M. verrichte geofysische onderzoeken en gedane aantoningsboringen kunnen volgens hem niet worden beschouwd als oorspronkelijk en onafhankelijk werk, een eis die zijns inziens in het kader van de Mijnwet 1810 dient te worden gesteld.

De ondergetekende moge hierbij aantekenen, dat de oorspronkelijkheid van het opsporingswerk, een criterium overigens dat zeker niet uit de Mijnwet 1810 voortvloeit, geen maatstaf oplevert, die in alle gevallen zal kunnen worden gehanteerd. Het behoeft geen betoog, dat een dergelijke subjectieve maatstaf in vele gevallen zelfs zal leiden tot arbitraire beslissingen. Een van de criteria, welke bij de uitgifte van concessies voor de ontginning van delfstoffen maatgevend moet zijn en blijven is, dat de aanwezigheid van de delfstof, waarvoor concessie wordt gevraagd, in ontginbare hoeveelheid moet zijn aangetoond. Daarbij zou, indien twee maatschappijen eenzelfde delfstofvoorkomen aanboren, degenen die dat voorkomen het eerst heeft aangetoond de voorkeur moeten verdienen. Slechts in het theoretische geval, dat twee opspoorders vrijwel gelijktijdig een delfstofvoorkomen aanboren, zou eventueel de oorspronkelijkheid van het verrichte werk in beschouwing kunnen worden genomen.

De adviezen, welke gedeputeerde staten van de provincie Friesland omtrent de onderhavige concessie-aanvragen uitbracht, komen erop neer, dat naar de mening van het college concessie ware te verlenen aan elk der maatschappijen, die door het verrichten van succesvolle boringen de aanwezigheid van bitumina in ontginbare hoeveelheid heeft aangetoond. De uit te geven gebieden dienen volgens het college van zodanige redelijke grootte te zijn als voldoende is om exploitatie mogelijk te maken.

Voorts zijn nog bezwaarschriften ingediend door het College van Burgemeester en Wethouders van Schiermonnikoog, mr. G.A. de Lange te Vlieland en de heer J.P.G. Oenema te Bilthoven, mede namens mej. P.K. Oenema, de heer P.J.C. Oenema en mevr. H. Poortinga-Oenema.

Genoemd gemeentebestuur stelt tegen concessieverlening op zichzelf geen bezwaren te hebben, mits aan de eventueel te verlenen concessie voorwaarden worden verbonden ter bescherming van het landschappelijk schoon en de rust in de natuurgebieden van het eiland.

De heer mr. G.A. de Lange heeft uit een oogpunt van bescherming van gebieden van recreatieve, natuurwetenschappelijke of landschappelijke waarde bezwaar tegen verlening van concessie voor met name het Waddengebied en de Waddeneilanden. Hij stelt, dat bij vele natuur- en vogelbeschermers de verontrusting is vergroot, doordat bij de aardgas- en aardolieconcessie "Groningen" slechts in algemene bewoordingen voorschriften worden gegeven betreffende de bescherming van gebieden als vorenbedoeld. Na een uitvoerige uiteenzetting stelt hij, dat naar zijn mening:

- a. primair, elke concessie tot ontginning van aardolie of aardgas binnen het Waddengebied en op of om de Waddeneilanden, voor zover gelegen in Friesland, onvoorwaardelijk ware te weigeren;
- b. subsidiair, voor zover concessie voor het Waddengebied mocht worden verleend, daarbij ware te bepalen, dat generlei onderzoekingen mogen worden gedaan, noch enige bouwwerken of installaties mogen worden opgericht in onder

beheer van rijk, provincie of particuliere verenigingen staande natuur- en vogelreservaten in de meest ruime zin, noch op de langs de kusten van de Waddeneilanden voorkomende voedsel- en pleisterplaatsen, noch op de stranden en oevers van deze eilanden of de zich langs of nabij deze stranden en oevers bevindende duin-, moeras- of kweldergebieden, een en ander binnen door de Kroon, gehoord de particuliere natuurbeschermingsorganisaties, te bepalen en in kaart te brengen begrenzingen.

In zijn aan gedeputeerde staten van de provincie Friesland uitgebracht advies stelt de Inspecteur-Generaal der Mijnen, dat door opening van gelijklopende voorwaarden als terzake van de bescherming van gebieden van ~~recreatieve~~, landschappelijke of natuurwetenschappelijke waarde aan de concessie "Groningen" zijn verbonden, voldoende aan de ingebrachte bezwaren wordt tegemoet gekomen. Hij wijst erop, dat een voorschrift als door mr. de Lange naar voren gebracht en hiervoren onder b vermeld de concessionaris ongerechtvaardigd zou beknotten in het recht, dat hem bij de concessie wordt verleend. Gedeputeerde staten van de provincie Friesland sluiten zich aan bij deze opvatting van de Inspecteur-Generaal der Mijnen.

De ondergetekende moge hierbij aantekenen, dat de nodige voorzieningen terzake van de bescherming van vorenbedoelde belangen zijn opgenomen in de artikelen 17 en 21 van de ontworpen besluiten, houdende verlening van de concessie "Akkrum", "Leeuwarden" en "Tietjerksteradeel" onderscheidenlijk de artikelen 18 en 22 van het ontwerp-besluit, houdende verlening van concessie "Hoord-Friesland". Deze bepalingen stemmen in materieel opzicht overeen met de terzake bij de concessie "Groningen" gegeven voorschriften. De toekomstige concessionarissen moeten omtrent de plannen voor de oprichting van bouwwerken, de aanleg van emplacementen en wegen en omtrent het tracé van aan te leggen pijpleidingen in door de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk aangewezen gebieden van recreatieve, landschappelijke of natuurwetenschappelijke waarde overleg plegen met een

door de Minister van Economische Zaken ingestelde of aangewezen planologische werkcommissie. Indien het overleg niet tot overeenstemming leidt, beslist laatstgenoemde bewindsman. Tegen een beschikking houdende zodanige beslissing kan ingevolge de Wet beroep administratieve beschikkingen (Stb. 1963, 268) op de voet van die wet bij de Kroon beroep worden aangetekend. Voorts moeten de concessionarissen bij het uitvoeren van werken binnen gebieden als vorenbedoeld het bestaande landschapsschoon zoveel mogelijk ontzien en moeten de werken, na overleg met de planologische werkcommissie, zoveel mogelijk aan de natuur worden aangepast of gecamoufleerd.

Aldus is naar het oordeel van de regering een regeling verkregen, die een evenwichtige afweging van de betrokken belangen garandeert en die bovendien het toebrengen van schade aan de natuur tot een minimum beperkt.

De heer Cenema brengt naar voren, dat hij bezwaar heeft tegen concessieverlening, aangezien daardoor de eigendomsrechten van de bezitters van onroerende goederen in ernstige mate worden aangetast. Hij verzoekt geen concessies te verlenen, alvorens de toekomstige concessionarissen met de eigenaren van grond, waaronder te winnen bitumina aanwezig zijn, een regeling hebben getroffen inzake een redelijke vergoeding voor de in de ondergrond aanwezige of te winnen produkten, subsidiair dat niet tot concessieverlening wordt overgegaan dan nadat een wettelijke regeling van kracht is geworden, welke aan de bezitters van onroerende goederen, gelegen in concessiegebieden, een redelijk aandeel waarborgt in de voordelen, verbonden aan de exploitatie van bodemschatten.

De ondergetekende moge er op wijzen, dat de artikelen 6 en 42 van de Mijnwet 1810 erin voorzien, dat aan de grondeigenaren bij de akte van concessie een recht op de opbrengst van de in concessie gegeven mijnen wordt toegekend, welk recht wordt uitgedrukt in een vast bedrag. Dit recht wordt in artikel 5 van de ontworpen besluiten bepaald op een zelfde uitkering als die, welke is vastgesteld in de tot dusverre verleende aardolie- en aardgasconcessies, zijnde f 0,50

per hectare per jaar of een bedrag ineens van f 12,50 per hectare, zulks naar verkiezing van de betrokken concessionaris.

Geologische adviezen.

De directeur van de Rijks Geologische Dienst heeft terzake van elk der onderhavige concessie-aanvragen aan de ondergetekende advies uitgebracht. Hij heeft zich daarbij gericht naar het met betrekking tot gebieden, waarin verschillende maatschappijen aantoningsboringen hebben verricht, voorgenoemen en hiervoren uiteengezette uitgiftebeleid.

Genoemde functionaris adviseert te bevorderen, dat aan de maatschappijen, die de aanwezigheid van bitumina in ontginbare hoeveelheid hebben aangetoond, concessie wordt verleend voor de gebieden, zoals omschreven in de ontworpen besluiten en nader aangeduid op de als bijlage 2 bij deze nota gevoegde kaart.

Bij het bepalen van de begrenzing der in concessie te geven gebieden is, zoals in het vorenstaande reeds vermeld, aansluiting gezocht bij de geologische situatie ter plaatse. Zulks is uiteraard niet het geval, indien de concessiegrens samenvalt met de grens van de bij Koninklijk besluit van 30 mei 1965, no. 59 (Stcrt. 126), verleende aardgas- en aardolieconcessie "Groningen" of met de lijn, welke voor de toepassing van het bij of krachtens de Mijnwet continentaal plat (Stb. 1965, 428), de Mijnwet 1810 of de Mijnwet 1903 (Stb. 1904, 73) bepaalde geldt als grens tussen de territoriale zee en de zee, waaronder zich het continentaal plat bevindt, welke lijn is vastgesteld bij Koninklijk besluit van 7 februari 1967 (Stb. 74). Hier is vanzelfsprekend wel rekening gehouden met de geologische gesteldheid van de ondergrond ter plaatse en met name met de vraag of de aange- toonde structuur ook daar aanwezig is, dan wel of daar met het aangetoonde voorkomen nauw samenhangende prospectieve objecten aanwezig kunnen worden geacht, doch moest overigens worden aangesloten bij bestaande geografische grenzen.

De ondergetekende moge hierbij nog aantekenen, dat de door de directeur van de Rijks Geologische Dienst geadviseerde concessiegrenzen zijn besproken met de betrokken maatschappijen. In enkele gevallen gaven de van die maatschappijen ontvangen opmerkingen evengenoemde functionaris aanleiding een grens, op grond van inmiddels beschikbaar gekomen nadere geologische gegevens, enigszins te corrigeren. Aldus is ten aanzien van elk toekomstig concessiegebied in Friesland een begrenzing verkregen, die naar verwacht mag worden de betrokken maatschappijen geen aanleiding meer zal geven tot het maken van opmerkingen.

Maar de mening van de ondergetekende ware aan de N.A.M., N.A.M.-Mobil, Chevron-Exaco en Petroland c.s. concessie voor de ontginning van aardgas- en aardolie te verlenen voor die gebieden, waar zij de aanwezigheid van bitumina in ontginbare hoeveelheid hebben aangetoond. De begrenzing van elk der in concessie te geven gebieden kan naar het gevoelen van de ondergetekende worden vastgesteld, zoals geadviseerd door de directeur van de Rijks Geologische Dienst en omschreven in de ontworpen besluiten.

Hierbij moge nog worden aangetekend, dat ieder der evengenoemde maatschappijen, onderscheidenlijk iedere groep van maatschappijen, beschikt over voldoende financiële middelen en technische bekwaamheid. Er zijn geen motieven aan te voeren, op grond waarvan aan andere gegadigden de voorkeur zou moeten worden gegeven.

De ondergetekende is dan ook tevens van oordeel, dat de door Chevron/Exaco, B.P. en Gulf voor het Waddengebied ingediende aanvragen, binnen welk gebied zij geen boringen hebben verricht, welke tot de aantoning van het voorkomen van bitumina hebben geleid, behoren te worden afgewezen.

Technische voorwaarden.

Met betrekking tot de ten aanzien van de uitvoering der werken in verband met de opsporing en de ontginning van delfstoffen te stellen voorwaarden, geeft de Inspecteur-Generaal der Mijnen in zijn aan gedeputeerde staten van Friesland uitgebracht advies in overweging om ongeveer dezelfde voorschriften op te nemen als neergelegd in de akte van concessie "Groningen".

Gedeputeerde staten van de provincie Friesland kunnen zich met dit advies van de Inspecteur-Generaal der Mijnen verenigen, met dien verstande, dat genoemd college verzoekt de door de N.V. Intercommunale Waterleiding Gebied Leeuwarden naar voren gebrachte wensen in welwillende overweging te nemen. Deze wensen hebben betrekking op het binnen waterwingebieden verrichten van boringen en het oprichten van met de opsporing en ontginning van bitumina verband houdende installaties.

Zij komen erop neer, dat genoemde waterleidingmaatschappij van oordeel is, dat binnen waterwingebieden in beginsel geen met de opsporing en ontginning van delfstoffen verband houdende werkzaamheden mogen worden verricht.

De ondergetekende moge hierbij aantekenen, het belang van een ongestoorde waterwinning volledig erkennende, dat bij de huidige stand van de techniek, zodanige voorzorgsmaatregelen kunnen worden genomen, dat aan de bezwaren betreffende schade ten gevolge van het verrichten van met de opsporing en ontginning van delfstoffen verband houdende werkzaamheden binnen waterwingebieden voldoende tegemoet wordt gekomen. De te nemen voorzorgsmaatregelen worden voorgeschreven in de artikelen 18, 19 en 20 van de ontwerpbesluiten houdende verlening van de aardgas- en aardolieconcessies "Akkrum", "Leeuwarden" en "Tietjerksteradeel", onderscheidenlijk de artikelen 19, 20 en 21 van het ontwerpbesluit houdende verlening van de concessie "Noord-Friesland".

Voorts voorziet artikel 17 onderscheidenlijk 18 van de ontworpen besluiten in overleg met de planologische werkcommissie met betrekking tot de plannen voor de aanleg van boorlokatie en de oprichting van met de opsporing of ontginning van bitumina verband houdende installaties binnen gebieden, waar drinkwater wordt gewonnen. Tevens is hierbij het Mijngereglement 1964 (Stb. 538) van belang, in het bijzonder artikel 27 van dat reglement. In dit artikel wordt bepaald, dat een boring niet mag geschieden dan overeenkomstig een aan de Inspecteur-Generaal der Mijnen toegezonden boorprogramma. De Minister van Economische Zaken kan verlangen, dat het boorprogramma, indien de uitvoering daarvan naar zijn mening gevaar voor

de veiligheid kan opleveren, wordt gewijzigd. Op grond van dit artikel worden ten aanzien van boringen in waterwingebieden de zwaarste veiligheidseisen gesteld, onder andere ten aanzien van het verbuizingsschema en de cementering.

Voor wat betreft de overige ten aanzien van de uitvoering van werken in de ontwerp-besluiten neergelegde voorwaarden moge de ondergetekende opmerken, dat deze gelijkkluidend zijn aan de overeenkomstige bepalingen van de bij Koninklijk besluit van 4 november 1968, no. 18 (Stcrt. 234) verleende aardgas en aardolieconcessie "Drenthe".

Ook de voorwaarden van de ontworpen besluiten inzake de werkverplichting, regelingen inzake ontgonnen en beschikbaar gekomen aardgas, mijnbouwrechten van derden, overlopende structuren, meten en registreren van de produktie en geologische rapportage zijn gelijk aan die, verbonden aan de concessie "Drenthe".

Financiële voorwaarden.

De financiële regelingen als bedoeld in artikel 2 van elk der ontworpen besluiten, zoals nader uitgewerkt in de daarbij behorende ontwerp-overeenkomsten, zijn ontleend aan de voor de opsporing en winning van aardolie en aardgas op het continentaal plat ter zake geldende bepalingen. Zij zijn gelijkkluidend aan die welke ten aanzien van Drenthe gelden, met dien verstande dat de ontworpen akten van concessie "Leeuwarden" en "Noord-Friesland" voorzien in de uitkering van een bedrag ineens (bonus) aan de Staat,

Voor het continentaal plat is ingevolge artikel 10, derde lid, onder a, van de Mijnwet continentaal plat juncto het in artikel II van het Koninklijk besluit van 27 januari 1967 (Stb. 24) vermelde artikel 4 een bonus verschuldigd van f 100,- per gehele km² (= f 10,- per hectare), berekend naar de oppervlakte van het vergunningsgebied. De ondergetekende is van oordeel, dat van het heffen van zodanige bonus voor het land dien te worden afgezien, daar artikel 3 van elk der ontworpen besluiten erin voorziet, dat de grondeigenaren recht hebben op een jaarlijkse uitkering door de betrokken concessionarissen naar de maatstaf van f 0,50 per hectare of op een uitkering ineens

f 12,50 per hectare. De ontworpen akten van concessie "Leeuwarden" en "Noord-Friesland" hebben echter niet alleen betrekking op het land, doch tevens op de Lauwerszee en op gedeelten van de Waddenzee en territoriale zee. Aangezien er verschil van inzicht kan bestaan over de vraag of de Staat eigenaar is van de bodem van deze wateren, verdient het aanbeveling zeker te stellen, dat de Staat over die gedeelten der concessievelden eenzelfde uitkering ontvangt als de betrokken concessionarissen aan de grondeigenaren verschuldigd zijn. Hierin voorziet artikel 2, onder a, van elk der evengenoemde ontwerp-akten van concessie juncto artikel 2, eerste en tweede lid, van de daarbij behorende ontwerp-overeenkomsten.

Het besluit houdende verlening van de aardgas- en aardolieconcessie "Drenthe" voorziet erin, dat de N.V. Nederlandse Staatsmijnen zullen deelnemen in de ontginning van aardgasvoorkomens. Zoals in de nota van toelichting op evengenoemde akte van concessie is opgemerkt, heeft de ondergetekende bij de verdediging van het beleid ten aanzien van de financiële voorwaarden voor het continentaal plat gesteld, dat een deelneming in de winning nodig kan zijn ter verkrijging van een optimale bate ten behoeve van de Staat. Zodanige deelneming moet echter alleen gewenst worden geacht, indien de Staat een redelijk rendement mag verwachten op de gedane investeringen en ingeval er sprake is van een belangrijke vondst. De gedachte, die aan laatstbedoelde beperking ten grondslag ligt, is dat ter stimulering van de exploratie de explorant verzekerd moet zijn van een redelijke beloning voor de door hem gelopen exploratierisico's. Niet alleen een te hoog deelnemingspercentage, maar ook een beleid, dat er toe leidt, dat de Staat zelfs bij de ontdekking van betrekkelijk onbelangrijke velden gaat deelnemen, zal remmend werken op de exploratielust. Een deelneming door de Staat betekent immers, dat voor de concessionaris een gedeelte van de waarde van een ontdekt aardgasvoorkomen verloren gaat, waardoor het gevaar dreigt, dat hij geen redelijke beloning ontvangt voor het door hem alleen gedragen exploratierisico.

Het komt de regering derhalve gewenst voor, dat ter zake van het deelnemingsbeleid de lijn, die ten aanzien van het continentaal plat is uitgestippeld, wordt doorgetrokken voor het op grond van de Mijwet 1810 te voeren concessie- en deelnemingsbeleid.

In verband met het vorenstaande zijn, ter beantwoording van de vraag in welke van de aan de onderscheiden maatschappijen in Friesland en het Waddengebied te verlenen aardgas- en aardolieconcessies het gewenst moet worden geacht, dat de Staat in de ontginning van aardgasvoorkomens deelneemt, ramingen gemaakt van de te verwachten rentabiliteiten van de door de Staat, ingeval van deelneming, te plegen investeringen en van de contante waarde à 10% van de in de verschillende in concessie gevraagde gebieden reeds aangetoonde en vermoedelijk aanwezige aardgasvoorkomens.

Hierbij zij aangetekend, dat bij Staatsdeelneming in de aardgaswinning altijd rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid van tegenvallers. Hier komt nog bij, dat de Staat ook niet te voorziene marktrisico's aanvaardt. Het lijkt daarom gewenst als regel te stellen, dat, ter dekking van deze zakelijke risico's van de Staat, een rendement van tenminste 10% mogelijk moet zijn. Volgens gemaakte berekeningen op basis van de thans bekende gegevens wordt voor wat betreft de te verlenen concessies aan deze eis voldaan, zij het met betrekking tot de concessie "Leeuwarden" nauwelijks.

Zoals hiervoren reeds opgemerkt, dient bij een Staatsdeelneming echter ook een redelijke beloning voor de explorant te worden gewaarborgd. Ook dit aspect dient derhalve in de beschouwingen te worden betrokken. Ervaringscijfers leren, dat voor wat betreft Noord-Nederland - i.e. Friesland, Drenthe en Noord-Holland, waar met 73 boringen 18 voorkomens zijn aangetoond - de gemiddelde succesratio van verrichte exploratieboringen 1 op 4 bedraagt. Dit wil zeggen, dat een op de vier boringen tot de aantoning van een economisch ontginbare bitumina-accumulatie leidt. Daar een boring en het daarvoor regionaal en plaatselijk te verrichten geofysisch onderzoek gemiddeld f 5 mln kost, moet een explorant rekening houden met een uitgave van gemiddeld rond f 12 mln om één veld te vinden. Van een beloning is eerst sprake, indien de contante waarde à 10% van het gevonden veld meer bedraagt dan genoemd bedrag. Staatsdeel-

neming nu brengt mede, dat 40% van de contante waarde van de betrokken aardgasvoorkomens aan de Staat toevalt. Ervan uitgaande dat f 15 mln een minimale beloning vormt, die de explorant voor zijn vondst moet worden gelaten, kan dus eerst worden deelgenomen in de ontginning van een voorkomen, waarvan de contante waarde $\frac{10}{6} \times f 15 \text{ mln} = f 25 \text{ mln}$ te boven gaat. Daarbij dient echter tevens rekening te worden gehouden met de waarde van de nog niet aangetoonde, doch vermoedelijk wel aanwezige, andere voorkomens.

Ten aanzien van de in concessie te verlenen gebieden wordt in onderstaande tabel een overzicht gegeven van het aantal in elk dier gebieden aangetoonde economisch ontginbare aardgasvoorkomen: van de hoeveelheden aardgas, welke vermoedelijk aanwezig zijn zowel in de reeds aangetoonde als waarschijnlijk verder nog aanwezige voorkomens, van de contante waarde, die elk gebied tenminste zou moeten hebben om voor Staatsdeelneming in aanmerking te komen en van de geschatte contante waarde van elk gebied:

Concessie- veld	Aantal aange- toonde econo- misch ontgin- bare aardgas- voorkomens	Vermoedelijke aardgasreser- ves in mld m ³	Contante waarde à 10% (mln gulden)	
			Grens voor Staatsdeel- neming	Geschat
Marum	2	20	50	45
Beuwarden	3	20	75	4,5
Ord-Friesland	3	40	75	90
Matjerkoveradeel	3	40	75	60

Bij deze tabel zij nog aangetekend, dat de waarde die hieri voor elk der gebieden is aangegeven, niet slechts afhangt van de vermoedelijk ontginbare hoeveelheden aardgas, doch dat daarbij tevens andere factoren een rol spelen, zoals de produktie per put, de snelheid waarmee elk der putten produceert en de kwaliteit van het aardgas.

Wat betreft de samenstelling van het Friese aardgas moge hierbij nog worden opgemerkt, dat in vergelijking met het Groningse aardgas globaal genomen kleine verschillen aanwezig zijn. Deze verschillen zijn niet zodanig, dat geen vervoer door bestaande gastransportleidingen zou kunnen plaats vinden, zulks te meer omdat de jaarlijkse produktie in vergelijking tot Groningen klein zal zijn en zoodanig zekere technische aanpassing aan de samenstelling van het Groningse gas mogelijk zullen zijn.

Bij het ramen van de contante waarde van elk der voorgestelde concessievelden is uiteraard met het vorenstaande rekening gehouden.

Uit het vorenstaande volgt, dat Staatsdeelneming in de ontginning van aardgasvoorkomens in de vier te verlenen concessies uit een oogpunt van rentabiliteits-overwegingen als verantwoord zou kunnen worden beschouwd, zij het in het geval van de concessie "Leeuwarden" nauwelijks. Daarbij echter in aanmerking nemend, dat aan de explorant een redelijke beloning moet worden gelaten voor de door hem gelopen risico's, komt men tot de conclusie, dat Staatsdeelneming slechts verantwoord is in de ontginning van aardgasvoorkomens in het gebied "Noord-Friesland".

Van de ontworpen akten van concessie voorziet dan ook slechts het ontwerp-besluit houdende verlening van de aardgas- en aardolieconcessie "Noord-Friesland" in Staatsdeelneming. De deelneming zal worden gerealiseerd door een ingevolge artikel 11 van genoemd ontwerp tussen de betrokken concessionarissen en de N.V. Nederlandse Staatsmijnen te sluiten overeenkomst van samenwerking. Deze overeenkomst behoeft de goedkeuring van de ondergetekende. Tussen de betrokken partijen is omtrent de overeenkomst, welke voorziet in een Staatsdeelneming van 40%, reeds overeenstemming bereikt.

DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN,

